

РОУЗМАРИ СЪЛИВАН

ДЪЩЕРЯТА НА СТАЛИН

НЕОБИКНОВЕНИЯТ И БУРЕН ЖИВОТ
НА СВЕТЛАНА АЛИЛУЕВА

Превод от английски
Юлия Гешакова

Съдържание

Родословното дърво на семействата Джугашвили и Алилуеви.....	7
Предисловие.....	9
Въведение. Бягството.....	13

Първа част Годините в Кремъл

Глава 1. Слънчевият дом.....	23
Глава 2. Едно осиротяло дете.....	43
Глава 3. Стопанката и сиромашът.....	57
Глава 4. Терорът.....	71
Глава 5. В кръга от тайни и лъжи.....	83
Глава 6. Първа любов.....	95
Глава 7. Еврейска сватба.....	109
Глава 8. Борбата срещу космополитизма.....	119
Глава 9. Затишие пред буря.....	133
Глава 10. Смъртта на вожда.....	149

Втора част Съветската реалност

Глава 11. Завръщането на призраците.....	161
Глава 12. Дъщерята на генералисимуса.....	175
Глава 13. След размразяването.....	185
Глава 14. Добрият брамин.....	197
Глава 15. На бреговете на Ганг.....	211

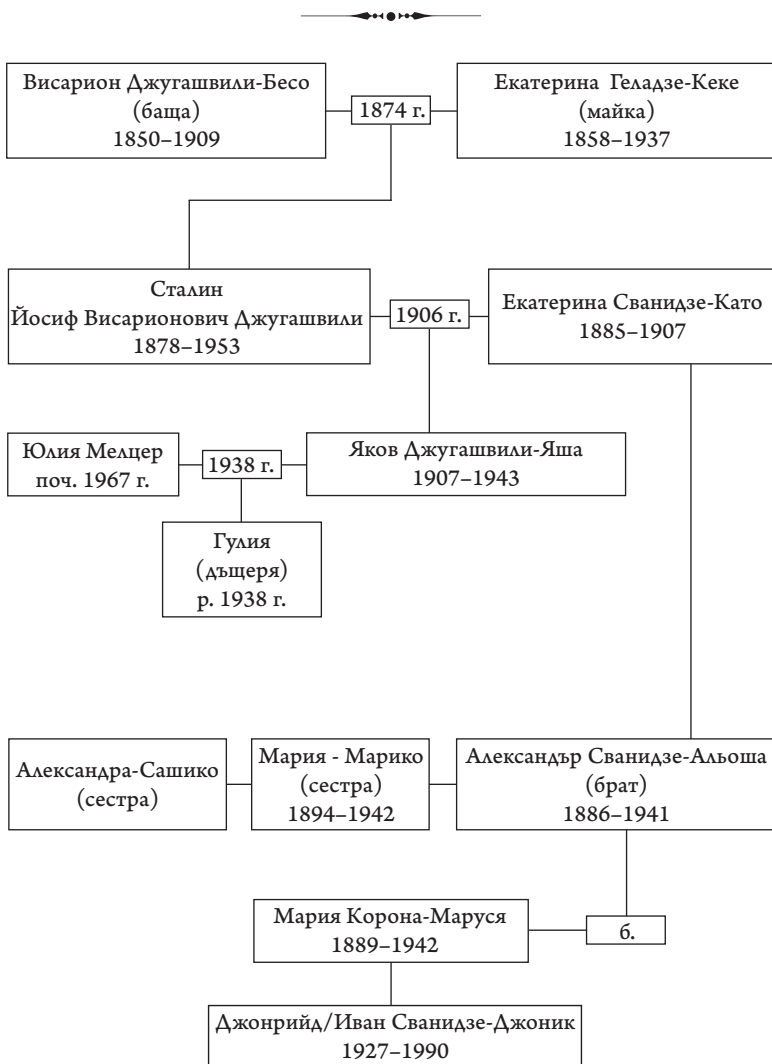
Трета част
Пътят до Америка

Глава 16. Италианска комическа опера.....	223
Глава 17. Дипломатическата буря	231
Глава 18. Работата на адвокатите.....	241
Глава 19. Пристигането.....	253
Глава 20. Една загадъчна фигура.....	261
Глава 21. Писма до един приятел.....	273
Глава 22. Жестоката обида	281
Глава 23. Само една година	297
Глава 24. Фиаското „Талиесин“	311
Глава 25. Придворният на черногорската кралица	325
Глава 26. Дъщерята на Сталин коси тревата	341
Глава 27. Капанът на КГБ	355
Глава 28. Лана Питърс, американска гражданка	367
Глава 29. Съвременната джунгла на свободата	381

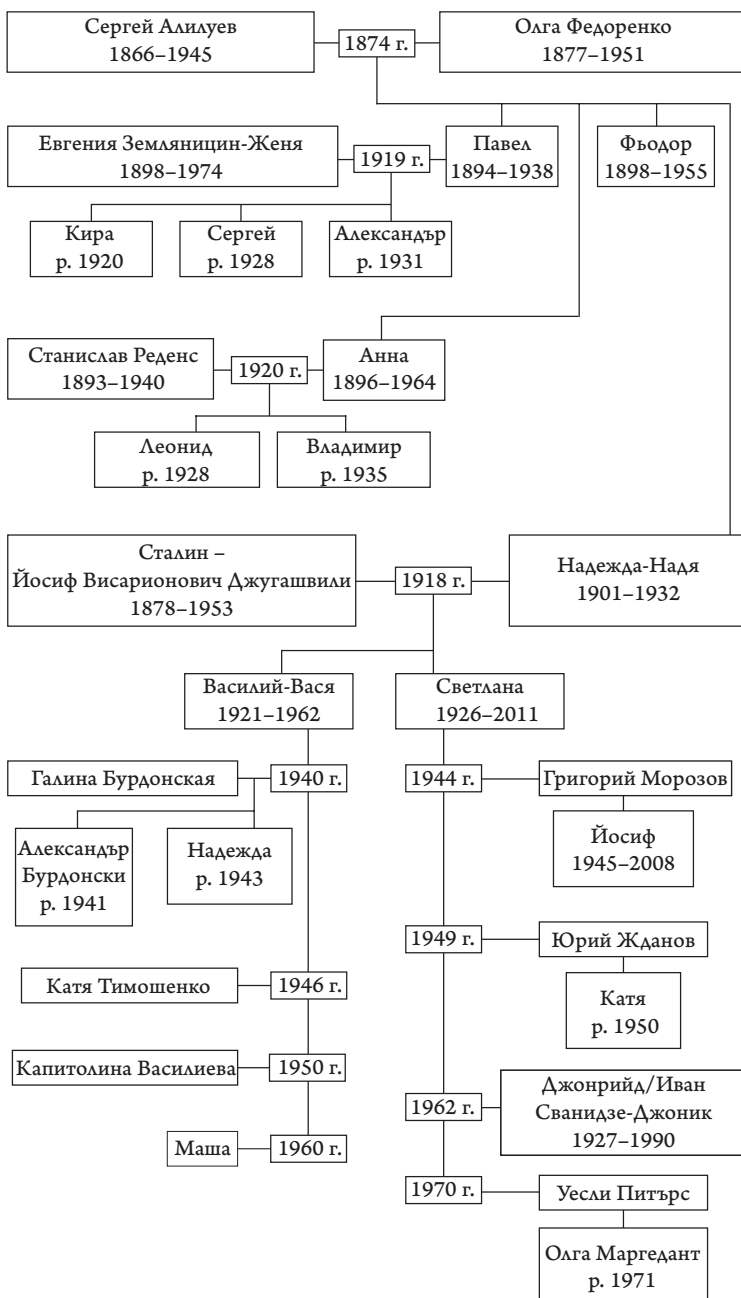
Четвърта част
Да се научиш да живееш на запад

Глава 30. „Чосър Роуд“.....	393
Глава 31. Отново в СССР	407
Глава 32. Тбилиска интерлюдия	421
Глава 33. Живот по американски.....	439
Глава 34. „Не обличай тясна пола, ако ще се самоубиваш“.....	451
Глава 35. „Мила моя, те изобщо не са се променили“	465
Глава 36. Окончателното завръщане	473
Благодарности.....	485
Бележки.....	487

Родословното дърво на семейство Джугашвили

Родословното дърво на семейство Алилуеви

Предисловие

Какво означава да се родиш дъщеря на Сталин, цял живот да носиш бремето на това име и никога да не се освободиш от него? В СССР Сталин е легенда. Той е Вождът, върховният ръководител, който превърна Съветския съюз в свръхсила и спечели войната срещу нацистите. Но за милионите негови съветски жертви той е човекът, отговорен за Терора и за печално известния ГУЛАг. На Запад той е демонизиран като един от най-жестоките диктатори по света. Колкото и да се опитва, Светлана Алилуева никога не успява да се отърси от сянката на Сталин. С отчаяние тя споделя: „Където и да отида, независимо дали в Австралия или на някой остров, аз винаги ще бъда политически затворник на бащиното си име.“¹ В СССР животът ѝ е низ от мъчителни загуби. Майка ѝ, Надежда Алилуева, се самоубива, когато Светлана е едва на шест и половина години. По време на чистките през Големия терор в края на 30-те години Сталин не пощадява семейството си. Любимите ѝ леля Мария и чичо Александър Сванидзе, братът и снахата на първата съпруга на Сталин, са арестувани и разстреляни като врагове на народа; техният син Джоник – неин приятел от детинство – изчезва. Чичо Станислав Реденс, за когото е омъжена сестрата на майка ѝ Анна, също е разстрелян. Чичо Павел, братът на майка ѝ, не издържа на мъката и умира от сърдечен удар. Когато Светлана е едва на седемнайсет, баща ѝ изпраща Алексей Каплер – нейната първа любов – за десет години в ГУЛАг. Нацистите убиват доведения ѝ брат Яков във военнопленнически лагер през 1943 г. По време на вълната от репресии през 1947 г. и 1948 г., известни като „борба срещу космополитизма“, сестрата на майка ѝ, Анна, и вдовицата на Павел, Жения, са осъдени на седем години строг тъмничен затвор. Дъщерята на Жения, Кира, също е хвърлена в затвора и по-късно изпратена в изгнание.

Нещастията продължават за Светлана и след смъртта на баща ѝ през 1953 г. По-големият ѝ брат, Василий, е арестуван и през 1962 г. умира от алкохолизъм. Приятелите ѝ литератори през 60-те години са изпратени в трудови лагери. Когато Светлана най-сетне намира покой в изпълнената с обич връзка с Браджеш Сингх, властите ѝ отказват правото да се омъжи за него, макар след смъртта му да ѝ разрешават да отнесе праха му в Индия.

В средата на живота си, на четирийсет и една години, Светлана Алилуева изведнъж решава да избяга. Вечерта на 6 март 1967 г. влиза в американското посолство в Делхи и иска убежище. Това е опит да избяга и от миналото си и да намери свободата, от която е лишена в Съветския съюз, където по думите ѝ с нея се отнасят като с държавна собственост. Първоначално Държавният департамент отказва да я допусне в Съединените щати, опасявайки се, че бягството ѝ ще усложни отношенията с Москва. Светлана е принудена да чака в Швейцария, докато дипломатите се опитват да намерят страна, готова да я приеме.

Когато най-сетне пристига в Съединените щати с туристическа виза, американците я посрещат като най-знаменития невъзвращенец от Страната на Съветите. Скоро става невъзвращенка милионер – „Двайсет писма до един приятел“, мемоарите, които е написала през 1963 г. и е успяла да изнесе от Съветския съюз, ѝ донасят 1,5 милиона долара. Но на нея ѝ е чужда стойността на парите: голяма част от богатството си раздава, а останалото скоро загубва, тъй като се поддава на манипулациите на Олгивана Райт, вдовицата на Франк Лойд Райт, която я подмамва да се омъжи за Уесли Питърс, главния архитект на създадената от Райт фондация „Талиесин“. На четирийсет и пет години Светлана ражда дъщеря на Питърс, Олга, която става нейната утеха. Когато е напуснала Съветския съюз, тя е изоставила 21-годишния си син Йосиф и 16-годишната си дъщеря Катя и поради интригите на КГБ няма никаква връзка с тях цели петнайсет години.

Лаконичният хумор винаги е помагал на Светлана. Понякога тя казва: „Вече не храня приятната илюзия, че мога да се освободя от клеймото „дъщерята на Сталин“... Човек не бива да съжالياва за съдбата си, но аз съжالياвам, че майка ми не се е омъжила за дърво-

делец.² През повечето от четирийсет и петте години, прекарани на Запад, Светлана живее като скитница; мести се от едно място на друго над трийсет пъти и дори за кратко се връща в Съветския съюз.

Някои я наричат „неуравновесена“. Историкът Робърт Тъкър отбелязва, че „въпреки всичко в известен смисъл тя приличаше на баща си“³.

Всъщност поразително е колко малко Светлана прилича на баща си. Тя не вярва в насилието. Тя притежава издръжливостта на авантюрист, жажда за живот и изненадващ оптимизъм, въпреки че жизненият ѝ път преминава през най-жестоките престъпления на ХХ в. и тя е принудена да опознае тъмната страна на човешкия живот така, както малцина я познават. Разкъсвана между Изтока и Запада в битките им за надмощие по времето на Студената война, тя не среща разбиране нито в единия, нито в другия свят. Налага ѝ се бавно да привикне към западния начин на живот и този процес е една увлекателна и същевременно тъжна история.

За Алилуева е също толкова трудно, колкото и за всички останали, да обясни действията на баща си. Отношението ѝ към Сталин е изтъкано от противоречия. Тя безрезервно осъжда престъпленията му, но в детските ѝ спомени той си остава любящият баща – поне до известно време. Опитва, но рядко успява, да си обясни какво мотивира жестокостта му. „Не вярвам някога да е изпитвал угризения на съвестта; не мисля, че някога е изпитвал. Но не беше щастлив, въпреки че постигаше предела на желанията си, като убиваше много хора, други смазваше, а на някои печелеше възхищението.“

Но същевременно тя предупреждава, че да смятаме Сталин просто за чудовище би било непоправима грешка. Въпросът е какво в личния живот на човека и в определена политическа система предначертават една такава съдба. Светлана Алилуева неизменно твърди, че баща ѝ никога не е действал сам. Той е имал хиляди съучастници.

Светлана се е надявала, че на Запад ще успее да се утвърди като писател и ще намери човека, с когото да сподели личния си живот. Въпреки храбрите си усилия смята, че се е провалила, но други не мислят така. Удивителното е, че изобщо е оцеляла.